Բենիկ Վարդապետ—«Հովիւ»-ի
Հ. Առաքելեան—«Մշակ»-ի
Յ. Յովհաննիսեան «Աղբիւր-Տարազ»-ի
Ա. Երիցեան
Տիկ. Հեղինէ Նաւասարդեան } *«Խաթաբալայ»-ի*
Յ. Պետրոսեան—«Լումայ»-ի
Ե. Ֆրանգեան—«Հորիզոն»-ի
Գ. Խաժակ—«Тифл. Листокъ»*-ի*
Левъ Умонскій—«Закавказѣ»*-ի*
Մ. Կանայեան—«Արմենիա»-ի

Ստացուել են նաև բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ, որոնց տեղի սղութեան պատճառով դժուարացանք զետեղել այս համարի մէջ.

Ն. Հայրապետեան

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ժամանակաւոր հրահանգ

Հայոց եկեղեցական-ծխական հանրակրթական դպրոցների՝ համաձայն Պոլոժենիայի 1178 թ. յօդ եւ 1874 թ. հրատարակուած Բարձրագոյն հաստատուած, ինչպէս 19 5 թ. Կովկասի Փոխարքայի հրատարակած ժամանակաւոր կանոնների:

Առաջիկայ ուսումնական տարուայ վերահաս սկզբնաւորութեան առթիւ, պարտք ենք համարում՝ ըստ Բարձր հրամանի Նորին Վեհափառութեան՝ յիշեցնել Ձեր Գերաշնորհութեանը մեր ծխական դպրոցների կառավարութեան համար ներկայումս գոյութիւն ունեցող պարտադիր օրինական և կանոնական կարգերը։

Անկատարութիւններն ու անկարգութիւնները, որ նկատելի են մեր եկեղեցական-ծխական դպրոցների գոր-

ծում, ծագում են ոչ թէ անհրաժեշտ պարտադիր կարգ ու կանոնի բացակայութիւնից, այլ այդ պատշաճաւոր օրէնքների թերի և անփոյթ գործադրումից, երբեմն նոյն իսկ անուշադիր թողնուելուց։

Ուստի կը հրաւիրենք Ձեր Գերաշնորհութիւնը, որ ի պաշտօնէ ընդհանուր հսկողն ու պահանջողը պիտի լինիք թեմում ամենայն օրինաւորութեան և կարգապահութեան թէ առհասարակ և թէ առանձնապէս ծխական դպրոցաց վերաբերմամբ, որպէս զի ուշք դարձնէք անյապաղ ձեռք առնելու այն բոլոր միջոցները և կարգադրութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են տիրող օրէնքների և կանոնների գծած պարտադիր շաւղի մէջ պահելու և վարելու թեմումդ դպրոցական պատասխանատու գործը՝ համեմատ Օրինաց Հաւաքածուի XI-րդ հատ. I մասի, 1178-րդ յօդուածի, 1874 ամի յուլիսի 19-ի Կայսերահաստատ կանոնների, 1905 ամի օգոստոսի 1-ի Բարձրագոյն հրովարտակի, Կովկասի Տէր Փոխարքայի հաստատած ժամանակաւոր կանոնների և Ամենայն Հայոց Վեհափառ կաթուղիկոսների Հայրապետական նոյնիմաստ սրբատառ կոնդակների։

Հայոց հանրակրթական դպրոցներն եկեղեցիներին և վանքերին կից՝ գտնուում են ընդ վերին իշխանութեամբ Վեհափառ Կաթուղիկոսի Ամենայն Հայոց և բացուում են յատուկ կոնդակով միջնորդութեամբ թեմական Առաջնորդի։

Ուրաքանչիւր բացուած դպրոցի մասին Առաջնորդը պարտ է անմիջապէս տեղեկացնել մարմնաւոր պատշաճաւոր իշխանութեանը։ Ուրաքանչիւր ընթացիկ գործերի անմիջական կառավարութիւնը յանձնուած է ծխական հոգաբարձութեանը, տեսչին և կամ աւագ-ուսուցչին (սա հաստատուում է թեմական իշխանութիւնից ծխական հոգաբարձութեան առաջարկութեամբ) և մանկավարժական խորհրդին, որը կազմուում է նոյն դպրոցի բոլոր ուսուցիչներից տեսչի և կամ աւագ-ուսուցչի նախագահութեամբ։

Ծխական հոգաբարձութիւնը ընտրւում է ծխական ժողովում և հաստատւում է թեմական Առաջնորդի գրութեամբ ըստ որոշման թեմական խորհրդի, որի նախագահն է Առաջնորդը։ Ծխական հոգաբարձութեանը անդամակցում է երեսփոխը, իսկ դպրոցի վերաբերեալ նիստերին մասնակցում է դպրոցի տեսուչը և կամ աւագ-ուսուցիչը ձայնի իրաւունքով։ (Տես Փոխարքայի ժամանակաւոր կանոններ, յօդ. 1, 2, 3)։

Ծխական հոգաբարձութիւնը պարտաւոր է հոգալ դպրոցի տնտեսականը, պատրաստել դպրոցի անցած ուսումնական տարուայ տեղեկագիրը և տնտեսական հաշիւը, վաղօրօք մշակել դպրոցի յաջորդ ուսումնական տարուայ ել և մտից նախահաշիւը և ծխական ժողովի հաւանութեամբ ներկայացնել թեմական Իշխանութեանը ի հաստատութիւն։

Եթէ եկեղեցական և այլ եկամուտները բաւարարութիւն տալու չը լինեն դպրոցի բոլոր կարիքները հոգալու, հոգաբարձութիւնը առաջադրութիւն է անում ծխականներից որոշ տուրք նշանակելու վերաբերմամբ, այդ տուրքը կարող է լինել միանուագ, կամ մշտական, դրամով կամ իրերով։ Այդ առաջադրութիւնը առաջարկւում է ծխականների ընդհանուր ժողովի քննութեան և նորա կողմից ընդունելուց և այդ մասին վճիռ կայացնելուց յետոյ դառնում պարտաւորական համաձայնութիւն յայտնողների համար (Կովկ. Փոխ. ժամ. կանոն. յօդ. 5)։

Ուսուցիչներին ընտրում է ծխական հոգաբարձութիւնը՝ տեսչի և կամ աւագ-ուսուցչի առաջարկութեամբ, և ծանուցանում է ի գիտութիւն թեմական Իշխանութեան։

Մանկավարժական խորհուրդը կարգադրում և տնօրինում է դպրոցի վիճակը ըստ ուսումնականի, և ուսումնական տարուայ վերջը կազմում է դպրոցի տարեկան ուսումնական տեղեկագիրը և ներկայացնում ծխական հոգաբարձութեանը և թեմական Իշխանութեանը։

Տեսուչը և կամ աւագ ուսուցիչը հսկում է դպրոցի կարգապահութեանը, ուսումնական ծրագրի և մանկավար-

ժական խորհրդի որոշումների անթերի գործադրութեանը։ Թեմի բոլոր ծխական և վանական դպրոցների կանոնաւորութեան և բարգաւաճման վերայ հոգ է տանում և հոգում է թեմական Իշխանութիւնը թէ վարչական, թէ ուսումնական և թէ տնտեսական կողմից։

Առաջնորդը թեմի ծխական և վանական դպրոցների գործերը ղեկավարում է իբրև նախագահ թեմական խորհրդի, որի անդամները, թուով 4—6 հոգի, ընտրւում են թեմական պատգամաւորական ժողովի կողմից և հաստատւում են Վեհափառ Կաթուղիկոսից Տ. Փոխարքայի կանոնների Բ. մասի իմաստին կամ ոգոյն համաձայն։

Թեմական խորհուրդը հաստատում է ծխական հոգաբարձուներին, ծխական դպրոցների տեսուչներին և կամ աւագ-ուսուցիչներին, քննում է և հաստատում է ծխական հոգաբարձուների և մանկավարժական խորհուրդների ներկայացրած տեղեկագրերը, հաշիւներն և եկամտական նախահաշիւները, քննում և լուծում է դպրոցական մարմինների և պաշտօնեաների տարաձայնութիւնները ու բողոքները, ինչպէս և այս մարմինների և պաշտօնեաների դէմ յարուցուած բողոքները, ամեն տարի կազմում է միամեայ ուսումնական և տնտեսական տեղեկագիր թեմի բոլոր դպրոցների համար և ներկայացնում Վեհափառ Կաթուղիկոսին. ընտրում է Վեհափառ Կաթուղիկոսի հաստատութեամբ մի կամ մի քանի թեմական տեսուչներ թեմի ծխական և վանական դպրոցներին վերահսկելու և պարբերաբար թեմական Խորհրդին զեկուցանելու համար։

Հարկ է առանց ուշացնելու փութալ թեմական տեսուչներ կարգելու օղջամիտ և ձեռնհաս անձերից, հոգալով նրանց իբրև կրթական պաշտօնեաների տարեկան ռոճիկը ծխական միջոցներից։ Դպրոցական կառավարութիւնը թեմումդ անսայթաք և հաստատուն օրինական եղանակով տանելու գործում անկախ ներկայ բացատրական հրահանգութիւնից դիմեցէք լրացուցիչ մեկնութիւններ և ցուցումներ ստանալու համար Նորին Վե-

հափառութեանը, և կը տրուին Ձեզ մեկնութիւններ և ցուցումներ կեդրոնական ուսումնական Խորհրդի կողմից, որը վերակազմուելու է ընդ անմիջական հսկողութեամբ Վեհափառ Կաթուղիկոսի Ամենայն Հայոց։

Ի վերջոյ պէտք է գիտնալ, որ օրէնքների և կանոնների ճիշտ և անթերի գործադրութեամբ և հետևողականութեամբ են կենդանանում և բարգաւաճում հասարակաց հաստատութիւնները, որոնց ենթարկուած են և մեր դպրոցական հիմնարկութիւնները։ Յատուկ ուշադրութիւն դարձնել, որ տեսուչները, ուսուցիչները և դաստիարակները պետական հպատակ, օրինասէր և խղճամիտ անձինք լինեն, ուսանողները քրիստոնէական ոգով և բարոյական դաստիարակութեամբ զարգանան և ուսմանն ու գիտութեան հետ հայերէն և ռուսերէն լեզուներն ու պատմութիւնն և այլն համահաւասար աստիճանով ուսանին (1874 թ. Կայսերահաստատ կանոնները)։

Լիայոյս եմք, որ թեմական իշխանութեան գիտակցական գործունէութեամբ առաջիկայ ուսումնական տարուանից ուսումնարանական կեանքն ու գործունէութիւնն ընթանալու է աւելի բարեկարգ և արդիւնաւէտ ճանապարհով ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Ս. եկեղեցու, ի յառաջադիմութիւն ուսումնասէր մանկտւոյն Հայոց և ի բարգաւաճումն երկրին և հայրենեաց, ի մխիթարութիւն և ի գոհունակութիւն աղգիս Վեհափառ Հայրապետին։

Տեղակալ՝ Գէորգ Արքեպիսկոպոս